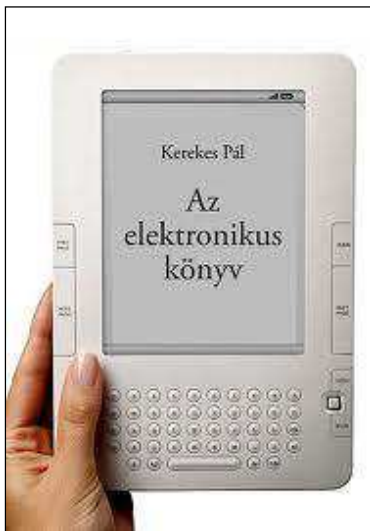

Útikalauz a Googletenberg-galaxis stopposainak: hazai könyves alapmű az e-bookról

KEREKES Pál

Az elektronikus könyv – e-book : e-könyv, e-könyv-olvasó, e-könyv-kereskedelem /

Kerekes Pál. – Budapest : Ad Librum, 2010. – 133 p.

Bibliogr.: p. 128-132.

ISBN 978-615-5014-58-1

„Piaci elemzők szerint az elektronikus könyvpiac olyan robbanásszerű növekedésnek fog indulni a közeljövőben, hogy 2015-re komoly vetélytársává válhat a már így is évek óta halódó hagyományos, papíralapú könyvek és magazinok kiadásának”¹ – közölte tavaly novemberben az *Index* az amerikai *Forrester Research* piackutató cég nyáron tartott felmérése alapján. Senki sem hitte volna még akár egy bő esztendővel ezelőtt, hogy az e-könyv vilámgyorsan meghódítja a Föld fejlettebb részét, és 2010 slágerévé az elektronikus könyv-olvasó válik a nemzetközi piacokon: „Az *amazon.com*, a *Kindle* nevű ebook-olvasó gyártója, és egyben a világ legnagyobb könyv-áruháza a közelmúltban tette közzé elmúlt negyedéves eredményeit, melyek közül a legérdekesebb adat az, hogy minden 100 eladott keménytáblás könyvre 143 elektronikus

formátumú jut.”² Ez minden bizonnyal azzal is együtt jár, hogy napról napra fogyatkozik azok köre, akik ellenérzéssel viseltetnek iránta.

A homo sapiens, azaz az értelmes ember egyik alapvető és évszázadok óta berögződött (szerencsére kiváló) szokása – minden kétséget kizáróan – az olvasás. *Kerekes Pál* könyve az elektronikus könyvről (e-bookról) éppen a legjobbkor, az *olvasás korszakváltásának* határán – persze ennél fogva igen kényes időszakban – született: a szerző víziója szerint szinte az utolsó másodpercben, amikor még érdemes volt nyomtatott formában (is) megjelentetni, hiszen lehet, hamarosan már csak a *Kindle* vagy az *iPad* kijelzőjén merülne el benne az érdeklődő... Ennek a – kötet soraiból kiolvasható, de a piaci trendek által is alátámasztani látszó, belőlünk *ambivalens* érzéseket kiváltó – hipotézisnek az igazságtartalmát majd az idő eldönti. Annyi azonban bizonyos, hogy akár egy évtized múlva is érdemes majd kézbe venni ezt a könyvet (vagy ha úgy tetszik: képernyőre hívni *Kerekes Pál* művét), mert az olvasóktól a kiadóig, a kereskedelemtől az informatikai eszközökig – a terjedelmi korlátok keretei között – minden kapcsolódó témakört, kellő mélységben áttekint.

A mű tartalma alcíméhez (*e-könyv, e-könyv olvasó, e-könyv-kereskedelem*) hűen igazodik, 8 főfejezete, illetve melléklete szakmai korrektséggel, egészséges öntudattal, de alázattal, ugyanakkor gyakorlatias módon, a mindennapi ember számára is érthetően, világos fogalmazással, ahol szükséges, figyelemfelkeltő stílusban világítja meg az elektronikus olvasás előnyeit-hátrányait. Átgondoltan átfogó felépítése első ránézésre kiolvasható a tartalomjegyzékéből:

- I. *Könyv és e-könyv: rokonok vagy versenytársak?*
- II. *Az e-könyv és olvasója: a tudáslogisztika új utakon*

- III. *E-könyvek lelőhelyei, a tartalom elérése*
- IV. *Szerző és olvasó: egy pályán vagy külön utakon? A Digital Right Management (digitális jogkezelés) e-könyv vonatkozásai*
- V. *Szövegplatformok (formátumok) az e-könyvhöz*
- VI. *Az e-könyvolvasó (e-reader) jellemzői, a piacvezető gépezetek bemutatása*
- VII. *A Google Books jelenség*
- VIII. *Az e-könyv határterületei*
- IX. *Mellékletek*

A munka vitathatatlan jelentősége, hogy az *első* magyar nyelvű (kézi)könyv az informatikai világ legújabb sikerágáról, az e-könyvekről. Dicséretes, hogy a hazánkban éppen csak felbukkant jelenségről, máris egy széles nagyközönségnek szóló, olvasmányos kötet jelent meg, ráadásul magyar – elsőkönyves – szerzőtől. Ez az informatikus könyvtáros végzettségű Kerekes Pál fogékonyságát és éleslátását jelzi a modern kor vívmányaira, közülük is azokra, amelyek jelentős változásokat hozhatnak nemcsak az informatika, de a könyvkiadás, a könyvtárak és az olvasás környezetében.

Az e-könyvek alig áttekinthető univerzumáról kaotikus, gyakran egymásnak ellentmondó és nehezen érhető információk zúdulnak nyakunkba. Olyan kérdések merülhetnek fel bennünk, melyek megválaszolása sokszor nem túl egyszerű, sőt, megkockáztatjuk, (most még) egyértelmű felelet sincs rájuk: Mi pontosan az e-könyv? Hol a helye a könyv és az olvasás kultúrájában? Miben különbözik a hagyományos könyvtől, milyen előnyöket tud felmutatni a könyvesboltokban és könyvtárakban kapható kötetekkel összehasonlítva? Honnan szerezhethetjük be és milyen eszközök segítségével olvashatjuk el? Kerekes Pál az alapfogalmak tisztázásának fonálára fűzve vezeti az olvasás barátait e kulturális-digitális nóvum birodalmában, magabiztosan meggyőzve a kételkedőket az informatikai eszközök hasznosságáról és előremutató tulajdonságairól. A könyv élénk vetíti az e-könyv technikai, kereskedelmi struktúráját, illetve az e-book határterületeit is górcső alá veszi: a hangos- és videokönyvet, a POD³ konstrukciót.

Kerekes többször kitér arra: *a nyomtatott és az elektronikus könyv szembeállítása zsákutca. A p-könyv (p mint papír, mint print) rokona, egyben versenytársa az e-könyvnek. Nem egymást megsemmisítő kulturális-technikai eszközök a könyvverziók, hanem egymást kiegészítő műveltségi fundamentumok. A digitális platformon létrejött kultúra csak a hagyományos kontextusában értelmezhető. Mindezek ellenére nem lehet a szőnyeg alá söpör-*

ni: az olvasás új dimenziókba helyezésétől rázsfészekbe nyúl a szerző, sorai – minden bizonnyal – nem fognak visszhang nélkül maradni. Viszont jövőképét árnyalja, és úgy gondoljuk, mindenki számára tiszteletben tarthatóvá teszi: a digitális könyvet a nyomtatott folytatásaként, nem pedig megszüntetőjeként aposztrofálja. A kötet utolsó mondatában így szól: „Az e-book nem végállomás, a könyv-expressz robog tovább.”

Ennek némiképp ellentmond, illetve megoszthatja az olvasóközönséget – s talán nem túl szerencsés kedvcsináló, megkockáztatjuk: elhagyható lett volna – a hátsó borítón álló szerzői gondolatmenet: „Az elektronikus könyv új kulturális-technikai komplexumokra téríti, kényszeríti az olvasókat. Az Internet és a különböző hozzáférési eszközök – mint az iPad, a mobiltelefon, a note-book, az asztali számítógép, és természetesen maga az e-reader – összetett virtuális térbe helyezik a tudás és a műélvezet logisztikáját. A könyvespolcok ritkán érintett tárlókká válnak, hiszen a digitális készletek – azonnal elérhetően – kimeríthetetlen rezervoárban rendelkezésre állnak. Az otthoni környezetből eltűnnek a színes borítókkal, kopottas gerincekkel mindenütt heverő olvasnivalók. A könyvtestekkel teli tékák látványát a monitor vagy a kijelző váltja fel. A Gutenberghez köthető korszakjelzést új fogalom jelzi: a Googletenberg-galaxis.”

Ne felejtjük: mint minden *paradigmaváltás*, az olvasás eszközrendszerének megváltozása is az eltérő vélemények heves ütköztetésével, akár megrázkódtatásokkal jár. De a tudomány a szakmai forradalmak útján fejlődik.⁴ Ezért is külön öröm Kerekes könyvét kézbe venni: Kerekes az e-book bátor hazai forradalmára. A sokak által oly kedvelt könyvillat feletti győzelem már közel? Vagy hosszú harcok előtt állunk? Mindenki döntse el maga. Jó szívvel ajánlhatjuk azonban: mielőtt bárki is ítélik, a kötetet mindenképpen olvassa el (persze a számára kedves hordozón), mert nélkülözhetetlen muníciót ad.

Röviddel a nyomtatott könyv (*Ad Librum Kiadó*) boltokba kerülése után másik kiadónál (*Kossuth Kiadó*) jelent meg a tanulmány digitális változata.⁵ Az e-bookverzió már frissebb adatokat tartalmaz, és – a szerző önéletrajzi ihletésű fejezetével (*X. Egy XVI. századi könyves esete a média- és rendszerváltással*) – bővebb, ráadásul fele annyiba kerül, mint papíralapú társa. Kerekes tehát nem csak ír az e-könyvről, hanem elő is állítja azt.

Az alapos jegyzetapparátust bibliográfia egészíti ki, betoldva egy rövid glosszáriummal az e-könyves világ fogalmairól. A nyomtatott mű mérete szimbolizálja az e-könyvolvasók formáját. Kényelmesen elfér egy táskában, de akár egy nagyobb zsebben is. Szedése-tördelése – érzésünk szerint – kicsit sűrű, és „húzza” a szemet, a lábjegyzet sokszor összefolyik a törzsszöveggel, de ez sem véletlen: szoktat bennünket Kerekes jövőképehez, a viszonylag kis képernyőn történő navigáláshoz.

A szakmaiság elismerése mellett meg kell jegyezni, hogy a könyv elsősorban nem tudományos célú összefoglalónak készült, sokkal inkább népszerű nyelven megírt *ismeretterjesztő* kiadvány. Céljának maradéktalanul meg is felel, továbbá az sem vitatható, hogy az oktatás számára is hasznosítható, mint könnyen emészthető áttekintés. Ennek ékes bizonyítéka, hogy Kerekes Pál – aki 2009-ben maga is a könyvtártudományi doktori programon szerzett PhD fokozatot – több éve az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszékének megbízott oktatója. Kötete bevált és kipróbált, szemeszterről szemeszterre csiszolódó tananyagként hasznosul az informatikus könyvtáros BA hallgatók gyakorlati képzésében. Olyannyira, hogy az eddig speciálkolégiumként hallgatható *Elektronikus könyv* tárgy az alapszakos diákok számára – szélesítve a szakmai utánpótlás látókörét – immár kötelező stúdiumként jelenik meg a hálótervben.

A digitális olvasáskultúra rohamléptekben bővül. Hisszük, hogy Kerekes Pál munkája inspirálja, felgyorsítja a témában tervezett publikációk megjelenését. Azonban az érintetteknek gyorsan kell cselekedniük: az idei Könyvfesztiválra várható a Kossuth Kiadó gondozásában születő új – illusztrációkkal gazdagon díszített, *E-book kalauz* című, a könyvtár és az e-könyv viszonyát részletekbe menően vizsgáló, bővebb, átdolgozott – kiadás... Vagy ha úgy tetszik: egy meggyőzőbb, professzionálisabb e-bookfegyver.

Irodalom, jegyzetek

- ¹ Robbanás előtt az e-könyv piac. 2010. november 9. http://index.hu/tech/blog/2010/11/09/robbanas_elott_az_e-konyv-piac A letöltés ideje: 2011. január 17.
- ² Az iPad megváltoztathatja az ebook-piacot. 2010. július 21. http://index.hu/kultur/media/2010/07/21/az_ipad_meg_valtoztathatja_az_ebook-piacot A letöltés ideje: 2011. január 17.
- ³ Print on demand = nyomtatás igény szerint
- ⁴ KUHN, Thomas S.: A tudományos forradalmak szerkezete. Az utószót írta Fehér Márta, ford. Bíró Dániel. Budapest, Gondolat Kiadó. 1984. 321 p. (Társadalomtudományi könyvtár)
- ⁵ <http://www.multimediplaza.com/ekonyvek/adattlap/943> A letöltés ideje: 2011. január 17.

Kiszi Péter
(ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszék)